

KNJIŽNICA DOMŽALE

Tadeja Rode Teran

**PROJEKT BRALNA ZNAČKA ZA ODRASLE V SLOVENSKIH
SPLOŠNIH KNJIŽNICAH:
VPLIV NA BRALNO KULTURO IN BRALNO PISMENOST ODRASLIH**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Domžale, 2020

IZJAVA O AVTORSTVU IN O JAVNI OBJAVI PISNE NALOGE

Spodaj podpisana, Tadeja Rode Teran, izjavljam, da sem avtorica pisne naloge za bibliotekarski izpit za bibliotekarja z naslovom: Projekt bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem pisno nalogo izdelala samostojno in je moje avtorsko delo,
- so dela drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih navajam neposredno ali povzemam, navedena oziroma citirana v skladu s standardom APA,
- sem besedila ali podatke, ki so avtorsko zaščiteni, uporabila v skladu z določbami zakona, ki določa avtorske pravice,
- je elektronska oblika pisne naloge istovetna s tiskano obliko naloge,
- na podlagi 23. člena Pravilnika o bibliotekarskem izpitu ter v skladu s prvim odstavkom 21. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah dovoljujem javno objavo elektronske oblike pisne naloge na portalu Digitalne knjižnice Slovenije.

Podpis avtorice:

V Domžalah, dne 9. 11. 2020

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Ime in PRIIMEK: Tadeja RODE TERAN

Naslov pisne naloge: Projekt bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih

Kraj: Domžale

Leto: 2020

Št. strani: 24

Št. slik: 5

Št. preglednic: 2

Št. prilog: 1

Št. strani prilog: 1

Št. referenc: 63

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Knjižnica Domžale

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Barbara Zupanc Oberwalder

UDK: 028.8:027.022(497.4Domžale)

Ključne besede: bralna kultura, bralne značke, vplivi, odrasli, splošne knjižnice

Izveček:

Pri spodbujanju bralne kulture in bralne pismenosti odraslih imajo splošne knjižnice pomembno vlogo. To izpolnjujejo s svojo zbirko in različnimi dejavnostmi za spodbujanje branja. Eden izmed najbolj razširjenih tovrstnih projektov je bralna značka za odrasle. To dejavnost izvaja kar 79 % slovenskih splošnih knjižnic. Namen raziskave je na podlagi analize bralne značke za odrasle v Knjižnici Domžale in izvedene ankete ugotoviti, ali s projektom Okusimo besedo vplivamo na bralno pismenost in bralno kulturo odraslih. Cilj je predstaviti ugotovitve raziskave in jih po možnosti uporabiti kot podlago za izvajanje in morebitno preoblikovanje tega projekta v prihodnje. V raziskavi smo uporabili anketno metodo. Anketo smo izvedli med udeleženci zaključne prireditve. Izpolnilo jo je 86,5 % obiskovalcev oziroma 62 % vseh, ki so zaključili bralno značko. S kvantitativno analizo rezultatov smo potrdili postavljeni hipotezi, kar pomeni, da s projektom Okusimo besedo v Knjižnici Domžale pozitivno vplivamo na širjenje bralne kulture in dvig bralne pismenosti sodelujočih. Ob analizi odgovorov in demografskih podatkov so se pokazale tudi nekatere pomanjkljivosti, o katerih bi bilo v prihodnje vredno razmisliti. To sta predvsem promocija projekta, tako med rednimi bralci kot med delom prebivalstva, ki v knjižnico redko ali sploh ne zahaja, in kako pritegniti ciljne skupine, ki so med sodelujočimi trenutno v manjšini – to so moški bralci in mlajši odrasli.

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	1
1.1	Namen in cilj naloge, raziskovalno vprašanje	1
1.2	Metodologija	2
1.3	Knjižnica Domžale	2
2	Pomen branja, bralne kulture in bralne pismenosti	3
2.1	Opredelitev pojmov	4
3	Knjižnice in njihova vloga pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti	5
3.1	Spodbujanje bralne kulture odraslih	5
3.1.1	Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah	8
4	Projekt Okusimo besedo v Knjižnici Domžale.....	11
4.1	Predstavitev projekta Okusimo besedo	11
4.2	Okusimo besedo v sezoni 2018/2019	12
5	Raziskava.....	13
5.1	Hipotezi.....	13
5.2	Izvedba ankete	14
5.3	Rezultati ankete.....	14
6	Razprava z zaključki.....	16
6.1	Zaključek	19
7	Navedeni viri in literatura.....	20

KAZALO SLIK

Slika 1: Primer zloženke.....	12
Slika 2: Strinjanje s trditvijo, da zaradi sodelovanja pri projektu več berejo	15
Slika 3: Strinjanje s trditvijo, da so zaradi sodelovanja pri projektu postali zahtevnejši bralci	15
Slika 4: Pogostost izbiranja gradiva na podlagi seznama, ki ga pripravi knjižnica	16
Slika 5: Verjetnost obiska literarnega večera	16

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Število prebivalcev po občinah (Vir: Knjižnica Domžale, 2018)	3
Preglednica 2: Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah	9

1 UVOD

V pisni nalogi za bibliotekarski izpit bomo obravnavali projekt bralne značke za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah, natančneje, kakšen vpliv ima izvajanje projekta na bralno pismenost in bralno kulturo odraslih. Bralna pismenost in bralna kultura sta v sodobnem svetu kljub razvoju tehnologije ali morda prav zaradi njega bistvenega pomena za vsa področja človekovega življenja in delovanja. Prav bralna pismenost je tista, ki omogoča razvoj vseh drugih pismenosti in čeprav nekateri pravijo, da ne berejo, to ne drži. Branje ne pomeni le branje knjig, leposlovja, branje je vpeto v celo vrsto naših dejavnosti. Bralna kultura pa je tista, ki temelji na bralni pismenosti, pomeni odnos do branja, knjige in odnos do kulture nasploh. Ker sta v današnjem času prav zaradi razvoja tehnologije knjiga in branje v širši javnosti nekako razvrednotena, je spodbujanje branja, bralne pismenosti in bralne kulture še kako pomembno. In prav tu imajo knjižnice s svojo zbirko in dejavnostmi lahko velik vpliv.

Za ugotavljanje tega vpliva bomo najprej na podlagi teoretičnih izhodišč skušali opredeliti pomen branja ter pojma bralna pismenost in bralna kultura. Iz različnih virov bomo povzeli, kakšno vlogo imajo knjižnice pri širjenju bralne kulture in bralne pismenosti. V nadaljevanju se bomo osredotočili na bralno značko za odrasle, ki je v slovenskih splošnih knjižnicah zelo razširjena.

V praktičnem delu naloge bomo izvedli raziskavo na primeru bralne značke za odrasle Okusimo besedo v Knjižnici Domžale. Predstavili bomo projekt in prikazali ter analizirali rezultate ankete, ki smo jo izvedli med sodelujočimi pri projektu.

V razpravi in zaključku bomo ugotavljali, ali s projektom dejansko vplivamo na bralno pismenost in bralno kulturo odraslih ter izpostavili problematična področja, ki so se pokazala ob analizi podatkov.

1.1 NAMEN IN CILJ NALOGE, RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Tema naše raziskovalne naloge je vpliv, ki ga ima projekt bralne značke za odrasle na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Naše glavno raziskovalno vprašanje je: Ali s projektom Okusimo besedo vplivamo na dvig bralne kulture in bralne pismenosti odraslih? Namen

raziskave je na podlagi analize bralne značke za odrasle v Knjižnici Domžale in izvedene ankete ugotoviti, ali sodelujoči pri projektu zaradi tega sodelovanja več berejo, ali berejo zahtevnejšo¹ literaturo in ali bi bilo smiselno ta projekt povezati z drugimi dejavnostmi za spodbujanje branja in promocijo zbirke, npr. z literarnimi večeri oz. srečanji s pisatelji. Cilj je predstaviti ugotovitve raziskave, ki jih lahko uporabimo kot podlago za izvajanje in morebitno preoblikovanje tega projekta v prihodnje.

1.2 METODOLOGIJA

V prvem, teoretičnem delu naloge bomo povzeli prispevke relevantnih avtorjev, ki se ukvarjajo s knjižničarstvom in knjižnicami ter njihovim prispevkom k širjenju bralne pismenosti in bralne kulture. Za raziskavo bomo uporabili anketno metodo na podlagi samoevalvacije bralcev. S kvantitativno analizo rezultatov bomo potrdili oziroma zavrnili postavljeni hipotezi.

Anketna metoda je ena izmed znanstvenih metod zbiranja podatkov v okviru raziskovalnega procesa in sodi med kvantitativne metode. Praviloma z njo ne proučujemo celotne populacije, ampak jo izvajamo le na delu populacije, ki ga imenujemo vzorec. V okviru ankete s pomočjo vprašalnika zbiramo podatke o stališčih in mnenjih opazovancev. Prednost ankete je, da lahko v kratkem času zberemo veliko število podatkov. V anketi lahko uporabimo odprta, zaprta ali polodprta vprašanja. Pri odprtih vprašanjih pustimo prazen prostor za odgovor, vendar taka vprašanja ne omogočajo kvantitativne obdelave odgovorov, pogosto negativno vplivajo na motiviranost spraševancev in jih ne moremo zastaviti veliko. Pri zaprtih vprašanjih poleg vprašanja ponudimo tudi odgovore, pri polodprtih vprašanjih pa poleg možnih odgovorov spraševancu omogočimo tudi prost odgovor na zastavljeno vprašanje. (Ambrožič, 2005)

1.3 KNJIŽNICA DOMŽALE

Knjižnica Domžale je osrednja knjižnica za območje petih občin (Domžale, Lukovica, Mengeš, Moravče in Trzin). Njena mreža obsega osrednjo knjižnico (Domžale), pet krajevnih knjižnic (Ihan, Mengeš, Moravče, Trzin, Šentvid pri Lukovici) in izposojevališča potujoče knjižnice, ki odročne vasi občin Domžale in Lukovica obišče vsak drugi teden.

---

¹ Kot zahtevnejša v tej nalogi razumemo kakovostna literarna dela s spoznavno, etično in estetsko vrednostjo besedila – v nasprotju s trivialno literaturo.

Po uradnih statističnih podatkih je 1. 1. 2018 na tem območju prebivalo naslednje število prebivalcev:

Preglednica 1: Število prebivalcev po občinah (Vir: Knjižnica Domžale, 2018)

OBČINA	ŠTEVILO PREBIVALCEV
Domžale	35.675
Lukovica	5.799
Mengeš	7.917
Moravče	5.328
Trzin	3.869
Skupaj	58.588

Knjižnica Domžale kot osrednja knjižnica skrbi za usklajevanje nabavne politike knjižničnega gradiva na svojem območju, spremlja in usmerja strokovno delo na podlagi dogovorjene knjižničarske politike in neposredno pregleduje delo krajevnih knjižnic, skrbi za strokovno izpopolnjevanje knjižničarskih delavcev, svetuje, zbira podatke o delovanju knjižnic na svojem območju in vodi njihov razvid. Je nosilka knjižničnega informacijskega sistema, zato organizira knjižnično informacijsko službo za dogovorjene naloge, ima lastno bazo podatkov, se povezuje z drugimi informacijskimi centri v lastnem sistemu ter vodi in organizira medknjižnično izposajo. (Knjižnica Domžale, 2018)

Knjižnica Domžale zajema veliko število potencialnih uporabnikov, saj je bilo leta 2018 kar 33,2 % prebivalcev petih občin včlanjenih v knjižnico. Članstvo je tako veliko zaradi potreb po izposoji knjižničnega gradiva kot tudi zaradi dejavnosti (prireditve za otroke, mladino in odrasle) ter informacijskih razlogov (uporaba baz podatkov). (Knjižnica Domžale, 2019)

2 POMEN BRANJA, BRALNE KULTURE IN BRALNE PISMENOSTI

Branje in bralna pismenost sta osnova vseh drugih pismenosti in tako temeljnega pomena za človekovo življenje in delovanje na vseh področjih. Kot v svoji raziskavi ugotavlja Možina (2017), je raba besedilnih in matematičnih spretnosti pri delu in izven njega povezana z višjim dohodkom ter pozitivno vpliva tudi na druge vidike družbenega življenja. Pri tem ima največje družbene učinke prav branje, sledi mu pisanje, temu pa matematične spretnosti.

Fras Popovič (2017) izpostavlja, da branje izgublja pomen. Sicer ves čas poudarjamo, da je branje vrednota, a tega v resnici ne živimo. Avtorica opozarja, da problem niso mladi, ki pravzaprav veliko berejo, branje izgine iz našega življenja, ko odrastemo, ko za branje ne želimo ali ne zmoremo več najti časa.

Tudi Haramija in Vilar (2017) poudarjata pomen družinskega branja in vpliv zgleda, ki ga odrasli dajemo svojim otrokom – ne samo z branjem njim, ampak tudi z branjem sebi. Tako otrokom sporočamo, da v branju uživamo in da je branje prijetna prostočasna dejavnost, ki se ji z užitkom predajamo.

Avtorica Grosman (2003) piše o pomenu branja za posameznika in širšo družbo, saj branje prispeva k razvoju in izboljšanju vseh drugih jezikovnih zmožnosti in tako bistveno zvišuje bralno ter z njo tudi vse druge pismenosti. Sodobne družbe potrebujejo visoko pismene državljane tako za gospodarsko uspešnost kot tudi za preživetje in ohranjanje lastne kulturne tradicije in jezika, za višjo kakovost življenja in za možnost osmišljanja posameznikovega bivanja.

2.1 OPREDELITEV POJMOV

Knjižničarji bralno pismenost in bralno kulturo razumejo različno, kljub temu pa ni dvoma, da se knjižnice prepoznajo kot pomemben (vendar ne edini) deležnik pri razvoju bralne pismenosti in bralne kulture. V raziskavi, ki jo je Vilar izvedla l. 2016, so knjižnice bralno pismenost razlagale kot: sposobnost branja in razumevanja prebranega; sposobnost vrednotenja in uporabe pisnih informacij; sposobnost kakovostnega, tekočega, hitrega branja; sposobnost izvajanja vseh postopkov, od pridobivanja informacij do ustvarjanja novega znanja. Razumevanje bralne kulture so knjižnice pogosto povezovali z bralno pismenostjo oziroma njeno nadgradnjo. (Vilar, 2017, str. 39)

Čeprav se z opredelitvijo obeh pojmov ukvarjajo tudi drugi relevantni avtorji, bomo pri tej nalogi uporabljali opredelitev, ki jo navajamo v nadaljevanju.

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Vilar (2017, str. 17) **bralno kulturo** opredeli kot »odnos posameznika in družbe do knjige kot medija in branja kot procesa, torej splet pojmovanj, vrednot, norm, sporočil v zvezi z branjem, ki so prisotni v družbi. Gre za odnos do branja kot procesa in njegove vloge pri razvedrilu, pridobivanju znanja, razvoju posameznika itd., pa tudi za razvoj bralnih navad.«

Ista avtorica **bralno pismenost** vidi kot predpogoj za udejstvovanje v bralni kulturi. Razvija se vse življenje ter je sestavni del vseh človekovih dejavnosti. Je temeljna pismenost, na kateri temeljijo vse druge pismenosti in kot taka omogoča razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Vključuje razvite bralne veščine, zmožnost razumevanja prebranega in pojmovanje branja kot vrednote. (Vilar, 2017, str. 18)

3 KNJIŽNICE IN NJIHOVA VLOGA PRI RAZVOJU BRALNE KULTURE IN BRALNE PISMENOSTI

Branje in pismenost sta bistvenega pomena za skorajda vsa področja človekovega življenja, zato je razvijanje bralnih veščin in poudarjanje pomena branja in knjige pomembna in odgovorna naloga, pri kateri imajo knjižnice vidno vlogo. Bralni pismenosti se je treba začeti posvečati že v predšolskem obdobju, njen razvoj pa se nikoli ne konča. Tu lahko vstopijo splošne knjižnice, ki imajo možnost, da lahko z različnimi dejavnostmi vzgajajo tudi odrasle bralce. Cilj je samostojna, notranje motivirana oseba, ki razume pomen branja, je večča bralne in informacijske pismenosti in svoje kompetence tudi uporablja in nenehno razvija.

Kot pravi Vilar (2017), »družbeni značaj branja in pismenosti neizogibno pomeni tudi, da na branje in pismenost vpliva nepregledna množica dejavnikov, med katerimi lahko nedvoumno prepoznamo tudi knjižnice« (str. 20).

3.1 SPODBUJANJE BRALNE KULTURE ODRASLIH

Da so splošne knjižnice tesno povezane z razvojem bralne kulture in razvojem bralne pismenosti, ki je njen temelj, se strinjajo mnogi avtorji. Tudi Zakon o knjižničarstvu (Zknj-1, 2001) v 16. členu določa, da splošne knjižnice v okviru javne službe med drugim organizirajo posebne oblike dejavnosti, namenjene spodbujanju bralne kulture, za otroke, mladino in odrasle. Bralna kultura in bralna pismenost odraslih sta kot ena izmed knjižničnih vlog navedeni

tudi v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2019), zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in informacij, omogočanje njegove rabe, razvoj bralne kulture, domoznanska dejavnost, vključevanje v vseživljenjsko učenje, sodelovanje pri informacijskem opismenjevanju itn. pa so prepoznani kot osnovno poslanstvo splošne knjižnice.

Avtorica Novljan (2005, str. 91) naloge knjižnice na področju informacijske in knjižnične ponudbe strne na področjih, ki so bistvenega pomena tudi za razvijanje bralne kulture: oskrba s knjižničnim gradivom in informacijami, motiviranje za uporabo gradiva in informacij, svetovanje in pomoč pri iskanju, izbiri, vrednotenju in aktivni uporabi gradiva, učenje samostojnega poizvedovanja, izbire, vrednotenja in uporabe knjižničnega gradiva in informacijskih virov. Na istem mestu navaja mnenje, da so splošne knjižnice dolžne razvijati bralno kulturo in aktivno posegati v njeno razvijanje ter jo spodbujati s knjižno zbirko, ki obsega literaturo za informiranje, izobraževanje in sprostitev. Med drugim zapiše: »Menimo namreč, da knjižnice ne strežejo le obstoječi bralni kulturi, ampak jo tudi razvijajo.« (Novljan, 2005, str. 84)

Na širjenje bralne kulture se osredotoči tudi v članku Izključeni iz zagat bralne kulture (Novljan, 2008), kjer zapiše, »da vsa ravnanja v knjižnici prispevajo k bralni kulturi, od pridobivanja knjižničnega gradiva, njegove katalogizacije in ureditve v knjižnici do njegovega predstavljanja in omogočanja njegove uporabe. Vsak zaposleni v knjižnici je vključen v proces razvijanja bralne kulture in s svojim ravnanjem je odgovoren za doseganje skupnih ciljev« (str. 115).

Jager (2008, str. 170) kot nalogo splošnih knjižnic izpostavlja tudi zagotavljanje ustreznega deleža zahtevnejše literature ter hkrati organizacijo različnih dejavnosti za razvijanje kulture branja. Tudi Rugelj (2008) se strinja, da knjižnice omogočajo dvig splošne kulturne zavesti in izobrazbe, a posebej poudari, da je oboje omejeno na delež prebivalstva, ki v knjižnice zahaja. V istem sestavku avtor poudarja, da je naloga splošne knjižnice, da povprečnega bralca povzdigne nad sezname najbolj popularnih knjig in mu ponudi kvalitetnejšo bralno izkušnjo.

Podbrežnik Vukmir (2017, str. 114) navaja, da knjižnice bralno kulturo razvijajo z zagotavljanjem dostopnosti do gradiva, kar vključuje nabavo, izposajo in upravljanje z zbirkami, ter s spodbujanjem motivacije za uporabo knjižničnega gradiva, torej s promocijo knjižnične zbirke, pomočjo in svetovanjem pri uporabi zbirke, obknjižničnimi dejavnostmi, kot

so prireditve in bibliopedagoške dejavnosti. Za knjižnično zbirko je ključno, da je uporabljana, kar knjižnice lahko dosežejo z raznimi promocijskimi dejavnostmi in dogodki, ki so poleg zbirke bistvenega pomena za širjenje bralne kulture.

Haramija in Vilar (2017) vlogo knjižnice na področju bralne pismenosti in bralne kulture vidita predvsem v ozaveščanju, motiviranju, usposabljanju in zagotavljanju možnosti. Menita pa, da splošna in šolska knjižnica s svojim delovanjem lahko pomembno prispevata k razvoju bralne pismenosti in bralne kulture v lokalnem okolju.

Spodbujanje raznovrstnega in kritičnega branja ter bralne kulture prebivalcev v vseh starostnih obdobjih avtorica Bon (2017) uvršča med pomembne dejavnosti splošne pa tudi šolske in visokošolske knjižnice. Posebej poudarja pomen in vlogo splošnih knjižnic v obdobju odraslosti (v obdobju aktivne zaposlitve in v tretjem življenjskem obdobju), ko se formalno izobraževanje zaključi in šolska in visokošolska knjižnica nista več aktualni. Meni, da so splošne knjižnice »s svojo (dokaj) dobro mrežo z raznovrstnim gradivom in dejavnostmi pomemben izobraževalni dejavnik v družbi za razvijanje bralne pismenosti in bralne kulture pri odraslih v različnih okoliščinah ter za različne namene: za potrebe dela, vseživljenjskega učenja in dejavnega preživljanja prostega časa« (str. 246).

Tudi Gujtman (2015) poudarja pomen splošnih knjižnic pri vseživljenjskem razvijanju bralne pismenosti in bralne kulture. Po njegovem mnenju so ključnega pomena za razvoj branja programi in projekti s področja bralne kulture, ki vzgajajo dobre, kritične bralce, hkrati pa promovirajo branje med nebralci – temu je treba prilagoditi programe, ki načrtno spodbujajo razvijanje bralne pismenosti.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2019) kot eno izmed knjižničnih vlog navajajo bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Namen knjižnice v okviru te vloge naj bi bil spodbujanje branja kot estetske, etične, spoznavne, terapevtske in sprostivne izkušnje in s tem ustvarjalnega razvoja ter kakovostnega preživljanja prostega časa posameznika; promocija pozitivnega odnosa do branja; razvoj bralnih interesov; razvoj bralne pismenosti; spodbujanje kritičnega mišljenja; vključenost v sodobne kulturne tokove z neodvisno promocijo kakovostnih novosti na knjižnem trgu itd.

3.1.1 Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah

Knjižnice izvajajo različne dejavnosti za promocijo svoje zbirke in spodbujanje branja. Med najpogostejšimi dejavnostmi za spodbujanje branja odraslih in širjenje bralne kulture so pogovori z avtorji, bralne skupine, znotraj katerih potekajo pogovori o prebranih knjigah, priporočilni sezname, pogosto tematski, recenzije knjig in bralna značka za odrasle.

V zvezi s promocijo branja pri odraslih bralcih Tuma in Urankar (2011) zapišeta, da so splošne knjižnice na tem področju izjemnega pomena, saj »pripravljajo branja pisateljev, družabne večere ob knjižnih vsebinah ter hvalevredno število Bralnih značk za odrasle« (str. 109).

Bralna značka je bila ustanovljena v šolskem letu 1960/61 z namenom spodbujanja razvoja bralne, knjižne in književne kulture v vsem slovenskem prostoru. Sprva je bila namenjena šolajoči se mladini, pozneje pa se je razširila na vse starostne skupine, od predšolskih otrok do odraslih in starostnikov. Bralni znački pri vseh starostnih skupinah je skupno to, da je pripravljen priporočilni seznam, ki temelji na določenih kriterijih, da bralec bere doma, gre torej za prostovoljno in prostočasno dejavnost, ter da o prebranih delih na določen način tudi poroča. Začetnica bralne značke za odrasle, ki poteka po splošnih knjižnicah po Sloveniji, je bila Knjižnica Ivana Potrča na Ptujju. Sprva je bil projekt namenjen učiteljem, da bi spoznali sodobno mladinsko literaturo, zdaj pa je branje namenjeno vsem odraslim. (Haramija, 2017)

Bralne značke za odrasle nagovarjajo bralce k prebiranju izbora del, določenih na podlagi različnih kriterijev. V duhu gibanja Bralna značka naj bi bilo osnovno vodilo pri določanju naslovov predvsem kakovost. Kot ugotavlja Haramija (2017, str. 258), se je na vseh stopnjah branja pokazalo, da je za sodelovanje pri projektu najpomembnejši prav seznam kakovostnih knjig.

Za ugotavljanje razširjenosti projekta v knjižnicah smo pregledali spletne strani slovenskih splošnih knjižnic. Na podlagi tega smo pripravili spodnjo preglednico.

Preglednica 2: Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah

IME KNJIŽNICE	BRALNA ZNAČKA ZA ODRASLE
CELJSKO OBMOČJE	
Osrednja knjižnica Celje (b. d.)	Z branjem do zvezd
Knjižnica Antona Sovreta Hrastnik (b. d.)	Hrastničani beremo
Knjižnica Laško (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Osrednja knjižnica Mozirje (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Splošna knjižnica Slovenske Konjice (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Rogaška Slatina (b. d.)	Branje brez meja
Knjižnica Šentjur (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Šmarje pri Jelšah (b. d.)	/
Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje (b. d.)	Beremo na kuolmkišti
Knjižnica Velenje (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Medobčinska splošna knjižnica Žalec (b. d.)	Savinjčani beremo
Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi (b. d.)	Beremo za gorami
DOLENJSKO OBMOČJE	
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Črnomelj (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Kočevje (b. d.)	/
Valvasorjeva knjižnica Krško (b. d.)	Posavci beremo skupaj
Knjižnica Brežice (b. d.)	Posavci beremo skupaj
Knjižnica Sevnica (b. d.)	Posavci beremo skupaj
Ljudska knjižnica Metlika (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Miklova hiša Ribnica (b. d.)	/
Knjižnica Pavla Golie Trebnje (b. d.)	Bralna potepanja
GORENJSKO OBMOČJE	
Mestna knjižnica Kranj (b. d.)	Štirje letni časi branja
Knjižnica Antona Tomaža Linhartarja Radovljica (b. d.)	Ta veseli knjižni svet
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič (2020)	Knjiga, pojdi med Tržičane
Knjižnica Ivana Tavčarja, Škofja Loka (b. d.)	/
Občinska knjižnica Jesenice (2020)	Ta veseli knjižni svet
GORIŠKO OBMOČJE	
Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica (b. d.)	Primorci beremo
Knjižnica Cirila Kosmača Tolmin (b. d.)	Primorci beremo
Lavričeva knjižnica Ajdovščina (b. d.)	Primorci beremo
Mestna knjižnica in čitalnica Idrija (b. d.)	Primorci beremo
KOROŠKO OBMOČJE	
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem (b. d.)	Korošci pa bukve beremo
Knjižnica Dravograd (b. d.)	Korošci pa bukve beremo
Knjižnica Ksaverja Meška Slovenj Gradec (b. d.)	Korošci pa bukve beremo
Knjižnica Radlje ob Dravi (b. d.)	Korošci pa bukve beremo
OBALNO-KRAŠKO OBMOČJE	
Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper – Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria (b. d.)	Primorci beremo

Knjižnica Bena Zupančiča Postojna (b. d.)	Primorci beremo
Mestna knjižnica Izola – Biblioteca civica di Isola (b. d.)	Primorci beremo
Kosovelova knjižnica Sežana (b. d.)	Primorci beremo
Mestna knjižnica Piran – Biblioteca civica Pirano (b. d.)	Primorci beremo
Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica (b. d.)	Primorci beremo
OSREDNJSLOVENSKO OBMOČJE	
Mestna knjižnica Ljubljana (b. d.)	Mesto bere
Cankarjeva knjižnica Vrhnika (b. d.)	/
Knjižnica Domžale (b. d.)	Okusimo besedo
Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik (2020)	Branje je iskanje
Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica (b. d.)	/
Knjižnica Litija (b. d.)	/
Knjižnica Logatec (b. d.)	/
Knjižnica Medvode (b. d.)	Beremo na sotočju
Mestna knjižnica Grosuplje (b. d.)	/
POMURSKO OBMOČJE	
Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (b. d.)	Zakladnice
Knjižnica – Kulturni center Lendava - Lendvai Könyvtár és Kulturális Központ (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Gornja Radgona (b. d.)	/
Splošna knjižnica Ljutomer (b. d.)	/
SPODNJEPODRAVSKO OBMOČJE	
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj (b. d.)	Bralna značka za odrasle
Knjižnica Frana Ksavra Meška Ormož (b. d.)	Bralna značka za odrasle
ŠTAJERSKO OBMOČJE	
Mariborska knjižnica (b. d.)	S knjigo v kovčku, doma in po svetu
Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica (b. d.)	Vošnjakova bralna značka za odrasle
Knjižnica Lenart (b. d.)	/

Iz zgornje tabele lahko razberemo, da knjižnice bralno značko za odrasle prepoznavajo kot pomembno dejavnost za spodbujanje in dvig bralne kulture in bralne pismenosti, saj ta projekt po pridobljenih podatkih izvaja kar 79 % knjižnic. Med 58 knjižnicami ima bralno značko za odrasle na svoji spletni strani omenjeno kar 46 knjižnic, pri 12 knjižnicah tega podatka nismo našli niti na njihovi spletni strani niti na spletni strani Združenja slovenskih splošnih knjižnic (b. d.). Iz tega sklepamo, da te knjižnice te dejavnosti ne izvajajo. Vidimo tudi, da so se nekatere knjižnice tega projekta lotile povsem samostojno, druge pa se pokrajinsko združujejo – npr. pri projektih Primorci beremo, Posavci beremo skupaj in Korošci pa bukve beremo. Vsi pregledani projekti bralne značke za odrasle temeljijo na seznamu literature, sodelujoči pa morajo do določenega datuma oddati naslove prebranih knjig, ponekod odgovoriti na vprašanja ali zapisati

svoje misli o prebranem. Sezname literature so zelo različni – nekatere knjižnice se vsako leto osredotočajo na določeno tematiko, ponekod v okviru bralne značke berejo samo leposlovje, drugje tudi strokovno in stvarno literaturo.

4 PROJEKT OKUSIMO BESEDO V KNJIŽNICI DOMŽALE

4.1 PREDSTAVITEV PROJEKTA OKUSIMO BESEDO

Bralno značko za odrasle smo v Knjižnici Domžale poimenovali Okusimo besedo. Prvič smo jo izvedli leta 2008 pod imenom Domžale beremo. Takrat je bila omejena le na osrednjo knjižnico v Domžalah, v krajevni knjižnici Mengeš je potekal ločen projekt Mengšani beremo. Projekt smo začeli v okviru leta medkulturnega dialoga; z njim smo želeli izkoristiti priložnost, da se vključimo v proces spodbujanja medgeneracijskega dialoga, obravnavanja državnih meja in meja EU kot točk sožitja in poudarjanja večjezičnosti. Osrednji poudarek naše prve bralne značke za odrasle je bil tako medgeneracijski dialog, zato smo na seznam uvrstili literaturo na to temo, tako iz leposlovja kot tudi iz družboslovja in naravoslovja.

Leta 2010 smo projekt preimenovali v Okusimo besedo in ga razširili na vse krajevne knjižnice. Pri sestavljanju seznama se držimo splošnih priporočil Bralne značke, vsekakor je na prvem mestu kakovost literarnega dela. Našim bralcem želimo ponuditi priporočilni seznam kakovostne literature, ki izkazuje spoznavno in etično vrednost besedil ter spodbuja refleksijo in pogovore o prebranem. Na seznam tako redno uvrščamo kakovostne tuje in slovenske avtorje, klasično in sodobno literaturo ter različno strokovno gradivo z naravoslovnega in družboslovnega področja. V zadnjem času posebej označujemo tudi knjige, ki si jih naši člani lahko izposodijo v e-obliki na portalu Biblos, saj tako želimo bralcem predstaviti tudi to, trenutno manj priljubljeno možnost, ter jih seznaniti z možnostjo izposoje bralnikov v naši knjižnici.

Sodelujejo lahko vsi člani knjižnice, starejši od 15 let. Prebrati morajo pet knjig s seznama in eno knjigo po lastni izbiri ter do konca obdobja oddati izpolnjeno zloženko. Nanjo vpišejo naslove prebranih knjig in njihove avtorje ter misel o knjigi, ki se jih je najbolj dotaknila. Projekt poteka od 1. oktobra do konca aprila, maja pa običajno pripravimo prireditev, na kateri

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

bralcem podelimo priznanja in knjižne nagrade. Prireditev je zelo priljubljena in vedno dobro obiskana, saj se trudimo predstaviti zanimive goste, ki so tako ali drugače povezani z literaturo.

Slika 1: Primer zloženke

Cilj projekta je širjenje bralne kulture in dvig bralne pismenosti ter s tem vzgoja samostojnega, dobro obveščenega in razgledanega odraslega bralca, ki sledi aktualnemu družbenemu, političnemu in kulturnemu dogajanju ter znanstvenim dosežkom, pozna in uporablja možnosti, ki mu jih ponuja knjižnica, razume bralno kulturo in je v njej aktivno udeležen. Poleg tega mu branje predstavlja vrednoto in zajema dovršen del njegovih prostočasnih dejavnosti.

4.2 OKUSIMO BESEDO V SEZONI 2018/2019

Leta 2018/2019 je potekala deseta sezona bralne značke za odrasle v Knjižnici Domžale. Priporočilni seznam je vseboval 77 naslovov, od tega 41 leposlovnih proznih del, 7 zbirk esejev, 11 pesniških zbirk in 18 del s področja različnih strok, od filozofije do zgodovine.

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

K sodelovanju se je v vseh enotah Knjižnice Domžale (Domžale, Ihan, Moravče, Mengeš, Šentvid, Trzin) prijavilo 152 bralcev, zloženko jih je do 30. aprila 2019 oddalo 124. V Domžalah je bralno značko zaključilo 28 bralcev, v Mengšu 47, v Ihanu 2, v Moravčah 10, v Šentvidu 13 in v Trzinu 24.

Iz števila oddanih zloženek po enotah lahko sklepamo, da je poleg kakovostne literature bistvenega pomena za sodelovanje osebni pristop knjižničarja, ki vabi bralce k sodelovanju. Že nekaj let zapored se je namreč izkazalo, da v nekaterih krajevnih knjižnicah bralno značko zaključi več bralcev kot v osrednji knjižnici v Domžalah, kjer je pristop manj oseben.

V sezoni 2018/2019 smo v okviru projekta prvič omogočili oddajo zloženke v elektronski obliki in branje e-knjig ter sodelujočim ponudili možnost, da preberejo knjigo po svoji izbiri. Zloženko v e-obliki je oddalo 5 bralcev, knjigo po svoji izbiri je prebralo 45 bralcev.

Zaključno prireditev smo pripravili 15. maja 2019 in je prvič potekala v izključni izvedbi zaposlenih v Knjižnici Domžale. Nekaj sodelavk je pripravilo kamišibaj predstave, s katerimi smo udeležence prireditve prijetno presenetili.

Na zaključno prireditev so bili z vabilom, poslanim po navadni pošti, vabljeni vsi sodelujoči. Prireditve se je udeležilo 89 bralcev. Vsakega smo povabili k izpolnjevanju samoevalvacijske ankete (Priloga 1), ki jo bomo analizirali v nadaljevanju.

5 RAZISKAVA

5.1 HIPOTEZI

Glede na vse zapisano imajo splošne knjižnice pomembno vlogo pri spodbujanju branja in bralne pismenosti ter širjenju bralne kulture. Pri tem so poleg zbirke pomembne dejavnosti za promocijo te zbirke, med katerimi je zelo razširjena bralna značka za odrasle. Z raziskavo smo želeli preveriti, ali ima ta dejavnost dejanski vpliv na odnos do branja in bralno pismenost.

Preveriti smo želeli naslednji hipotezi:

- Hipoteza 1: Sodelujoči pri projektu Okusimo besedo zaradi svojega sodelovanja več berejo.
- Hipoteza 2: Sodelujoči pri projektu Okusimo besedo so zaradi svojega sodelovanja postali zahtevnejši bralci in berejo zahtevnejšo, bolj kakovostno literaturo.

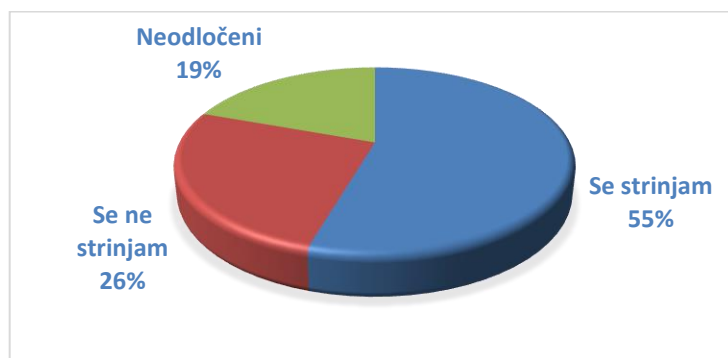
5.2 IZVEDBA ANKETE

Za izvedbo ankete smo izbrali način skupinskega anketiranja, in sicer smo anketo izvedli med udeleženci sklepne prireditve bralne značke za odrasle 15. maja 2019. Anketo smo razdelili med vse udeležence prireditve (89), izpolnjeno anketo nam je vrnilo 77 udeležencev, kar je 86,5 % obiskovalcev oziroma 62 % vseh, ki so zaključili bralno značko. Anketiranci so anketo reševali anonimno.

Zanimalo nas je, kako sami vidijo in vrednotijo učinek, ki ga ima sodelovanje pri projektu na pomen branja v njihovem življenju in izbiro literature. V ta namen smo oblikovali pet vprašanj, štiri zaprtega in eno odprtega tipa. Dve vprašanji (1., 2.) v anketi (Priloga 1) sta bili neposredno povezani z našo raziskavo in namenjeni potrditvi oziroma zavrnitvi postavljenih hipotez. 3. in 4. vprašanje se nanašata na druge projekte za spodbujanje branja v Knjižnici Domžale, 5. vprašanje pa je odprtega tipa, sprašuje po željah, potrebah in možnih izboljšavah projekta ter je uporabno za nadaljnje izvajanje bralne značke za odrasle v Knjižnici Domžale.

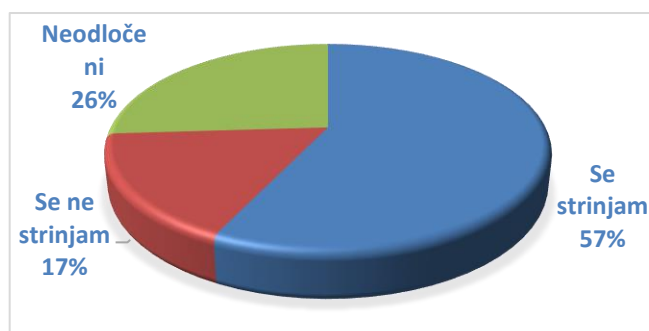
5.3 REZULTATI ANKETE

Po uvodnem delu ankete, v katerem smo anketirance povabili k reševanju, je bilo prvo vprašanje zastavljeno v obliki trditve: Zaradi sodelovanja pri projektu Okusimo besedo več berem. To je bilo zaprto vprašanje, pri katerem so morali bralci označiti, ali se s tem strinjajo ali ne. 42 se jih je s tem strinjalo, 20 se jih ni strinjalo, 15 pa je ostalo neodločenih (Niti se strinjam niti se ne strinjam).

Slika 2: Strinjanje s trditvijo, da zaradi sodelovanja pri projektu več berejo

Tudi drugo vprašanje je bilo v obliki trditve in povezano s spodbujanjem bralne pismenosti in bralne kulture odraslih: Zaradi sodelovanja pri projektu Okusimo besedo sem postal/-a zahtevnejši/-a bralec/-ka in pogosteje posegam po zahtevnejšem, bolj kakovostnem leposlovnem in stvarnem gradivu. 44 bralcev se je s tem strinjalo, 13 se jih ni strinjalo, 20 pa jih je izbralo možnost Niti se strinjam niti se ne strinjam.

Slika 3: Strinjanje s trditvijo, da so zaradi sodelovanja pri projektu postali zahtevnejši bralci

Tretje vprašanje je bilo namenjeno ugotavljanju, ali udeleženci bralne značke za odrasle sodelujejo tudi pri drugih projektih za spodbujanje branja, bralne pismenosti in bralne kulture odraslih v Knjižnici Domžale oziroma ali pogosto uporabljajo tudi druge priporočilne sezname literature. Vprašanje se je glasilo: Kako pogosto izbirate gradivo na podlagi izbora, ki ga pripravi knjižnica (Okusimo besedo, tematske bralne značke, Knjižničarji priporočamo)? Na to vprašanje je 7 bralcev odgovorilo, da skoraj nikoli oziroma samo za potrebe bralne značke, 53 jih je odgovorilo, da včasih, 17 pa, da skoraj vedno.

Slika 4: Pogostost izbiranja gradiva na podlagi seznama, ki ga pripravi knjižnica

Tudi četrto vprašanje je bilo namenjeno ugotavljanju možnosti povezovanja z drugimi bralnospodbujevalnimi projekti, predvsem z literarnimi večeri, na katerih gostimo slovenske avtorje. Na vprašanje: Ali bi se (v okviru bralne značke) udeležili srečanja z avtorjem (ki je na seznamu)? je 61 vprašancev odgovorilo z Verjetno da, 14 z Ne vem in samo 2 z Verjetno ne.

Slika 5: Verjetnost obiska literarnega večera

Peto vprašanje je bilo odprtega tipa in je anketirance spraševalo, ali bi želeli pri projektu kaj spremeniti. Večina bralcev ni imela nobene pripombe (takih je bilo 58), 17 bralcev je izrazilo zadovoljstvo s projektom in pohvalo organizatorjem, en bralec je izrazil potrebo po več knjigah z večjimi črkami, eden pa je menil, da bi projekt morali bolj promovirati.

6 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Za naše raziskovalno vprašanje – Ali s projektom Okusimo besedo vplivamo na dvig bralne kulture in bralne pismenosti odraslih? – sta bili relevantni prvi dve anketni vprašanji.

Na podlagi analize rezultatov ankete lahko prvo hipotezo (H1: Sodelujoči pri projektu Okusimo besedo zaradi svojega sodelovanja več berejo.) potrdimo, saj več kot polovica (55 %) bralcev meni, da zaradi sodelovanja pri projektu več bere. S tem torej dosegamo cilj projekta, ki je spodbujanje branja in širjenje bralne kulture med odraslimi bralci. Kljub temu se več kot četrtnina bralcev (26 %) z navedeno trditvijo ne strinja, kar nas je presenetilo. To morda lahko pripišemo dejstvu, da pri bralni znački načeloma sodelujejo dobri bralci, ki so redni obiskovalci knjižnice in že v osnovi veliko berejo ter jim bralna značka predstavlja zgolj priročen pripomoček pri izbiri kakovostne literature.

Drugo hipotezo (H2: Sodelujoči pri projektu Okusimo besedo so zaradi svojega sodelovanja postali zahtevnejši bralci in berejo zahtevnejšo, bolj kakovostno literaturo.) prav tako lahko potrdimo na podlagi analize odgovorov na drugo zastavljeno vprašanje. S to trditvijo se je strinjalo kar 57 % bralcev, nestrinjanje jih je izrazilo le 17 %. Iz tega lahko sklepamo, da s projektom vplivamo tudi na bralno pismenost odraslih, saj branje zahtevnejše literature z določenimi spoznavnimi, etičnimi in estetskimi prvinami spodbuja refleksijo o prebranem in dviguje bralno pismenost na višji nivo.

Odgovori na tretje in četrto vprašanje nam bodo v pomoč predvsem pri povezovanju projekta Okusimo besedo z drugimi projekti za spodbujanje branja in bralne kulture odraslih. Glede na odgovore bi bilo v prihodnosti vredno poizkusiti načrtovati literarne večere predvsem v povezavi z bralno značko, saj bi tako zagotovili publiko za literarne prireditve. Poleg tega bi s promocijo bralne značke za odrasle na tovrstnih literarnih pogovorih lahko povečali število sodelujočih pri Okusimo besedo. Vsekakor bi bilo to dvoje smiselno tudi vsebinsko povezati in tako povečati število udeležencev na obeh področjih.

Za evalvacijo projekta je bilo pomembno peto anketno vprašanje, kjer je 17 bralcev izrazilo pohvalo in zadovoljstvo s projektom. Da je projekt dobro sprejet med bralci in pri njem radi sodelujejo, je razvidno tudi iz vedno večjega števila sodelujočih. Za primer lahko navedemo, da je v sezoni 2011/2012 pri projektu sodelovalo 96 bralcev (Knjižnica Domžale, 2013), v sezoni 2018/2019 pa že 152.

Pri demografski analizi sodelujočih smo izhajali iz dveh podatkov – spola in starosti. Ugotovitve kažejo, da je večina sodelujočih žensk, starih med 50 in 75 let. Med 124 bralci, ki so oddali zloženko, so le 4 moški, kar predstavlja 3 %. To nas sicer ne preseneča, saj raziskave (Rugelj, 2014) kažejo, da je med odraslimi bralci statistično pomembno več žensk kot moških. V isti raziskavi so ugotovili, da je odstotek bralcev največji v starostni skupini od 15 do 24 let, potem pa se bistveno zmanjša. To lahko pripišemo dejstvu, da ta starostna skupina zajema velik delež šolajočih oseb, ki berejo zaradi potreb izobraževalnega procesa. Delež bralcev potem upade in se v skupini nad 50 let spet poveča.

Poleg povezovanja projekta Okusimo besedo z drugimi dejavnostmi za spodbujanje branja, bralne kulture in bralne pismenosti bi se morali v prihodnosti osredotočiti tudi na promocijo projekta. Iz števila oddanih zloženok po enotah Knjižnice Domžale lahko sklepamo, da je najučinkovitejša osebna promocija, saj se je za zelo pomembnega izkazal osebni pristop knjižničarke. V nekaterih krajevnih knjižnicah je bralna značko zaključilo več bralcev kot v osrednji knjižnici v Domžalah, kar je nedvomno povezano z osebno spodbudo knjižničarke, ki bralce vabi k sodelovanju. Prepoznavnost projekta bomo skušali z različnimi promocijskimi aktivnostmi krepiti tako med uporabniki knjižnice kot med njenimi neuporabniki. Vilar idr. (2017, str. 188) navajajo, da knjižnice za promocijo pogosto uporabljajo plakate, panoje in družbena omrežja, manj izkoriščeni pa ostajajo promocijski kanali, vezani večinoma na splet, kot so blogi, wikiji in spletne klepetalnice. Prav z njimi morda lahko dosežemo nekatere neuporabnike ali manj redne uporabnike knjižnice. Ti imajo lahko ustrezno raven pismenosti, a nimajo interesa, ali nasprotno, imajo interes, nimajo pa ustrezne ravni pismenosti (Vilar idr., 2017, str. 180). Vsekakor bi bilo vredno poskusiti s ciljno usmerjeno promocijo projekt predstaviti predvsem prvim in jim tako vzbuditi interes. Tako bi morda lahko dosegli tudi ciljni skupini, ki sta pri udeležencih bralne značke za odrasle v manjšini, to so moški bralci in mlajši odrasli.

Ob kritičnem vrednotenju rezultatov lahko ugotovimo, da nam analiza rezultatov ankete in demografskih podatkov podaja le okvirno sliko vpliva projekta na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Za natančnejšo oceno in dokazovanje vplivov bi morala biti anketa obsežnejša, vprašanja pa bi morala biti bolj natančno definirana (npr., kaj pomeni »več brati«, kaj je »zahtevnejša literatura«). Glede promocije bi bilo treba v vzorec vključiti tudi tiste, ki pri

projektu ne sodelujejo, saj bi tako pridobili podatke o seznanjenosti s projektom. Na tej podlagi bi lahko bolj usmerjeno promovirali projekt in tako privabili več bralcev.

6.1 ZAKLJUČEK

Z nalogo smo želeli odgovoriti na raziskovalno vprašanje: Ali s projektom Okusimo besedo vplivamo na dvig bralne kulture in bralne pismenosti odraslih?

Kot smo pokazali v teoretičnem delu naloge, je spodbujanje branja, bralne pismenosti in bralne kulture poslanstvo in ena temeljnih nalog knjižnice, o kateri razpravljajo mnogi avtorji, navedena je tudi v ZKnj-1 (2001) in Strokovnih standardih in priporočilih za splošne knjižnice (2019).

Pismenost in bralna kultura se namreč razvijata prav z branjem in uporabo knjižnic ter pomembno vplivata na odnos do branja in njegovo mesto v družbi ter vseživljenjsko učenje. Knjižnica s svojo zbirko, namenjeno tako izobraževanju, zaposlitvi in informiranju kot tudi sprostitvi in zabavi, deluje kot prostor razvijanja lastnih interesov in ustvarjalnosti, hkrati pa pomembno razvija pismenost. Ob premišljenem izboru gradiva so bistvenega pomena tudi kakovostne in ciljno usmerjene dejavnosti, ki knjižnično zbirko predstavljajo, ter seveda aktivna promocija, ki člane in potencialne člane seznanja z dogajanjem v lokalni splošni knjižnici. Knjižnica tako pomembno vpliva na oblikovanje pozitivnega odnosa do knjige in branja, spodbuja branje v prostem času, za lasten interes, za potrebe izobraževanja, zaposlitve ipd. Zlasti s spodbujanjem in zagotavljanjem dostopa do literature in dejavnosti, povezanih z branjem, lahko pomembno prispeva k razvoju bralne pismenosti in bralne kulture, predvsem v lokalnem okolju. (Vilar idr., 2017)

Med dejavnostmi za promocijo zbirke in spodbujanje branja in bralne kulture odraslih smo izbrali bralno značko, ki je v slovenskih splošnih knjižnicah zelo razširjena, in s pomočjo raziskave skušali ugotoviti, ali s projektom resnično širimo bralno kulturo in dvigamo bralno pismenost.

Anketo smo izvedli v Knjižnici Domžale in s kvantitativno analizo odgovorov na zastavljena vprašanja potrdili postavljeni hipotezi. Z raziskavo, ki smo jo izvedli, lahko pozitivno

odgovorimo na raziskovalno vprašanje, da Knjižnica Domžale s projektom Okusimo besedo nedvomno pozitivno vpliva na bralno kulturo in bralno pismenost bralcev. Na to kažejo odgovori na postavljena vprašanja, pohvale in število sodelujočih, ki se je v sedmih letih povečalo za več kot polovico, pa potrjujejo, da je projekt med bralci dobro sprejet. Vsekakor bi ga bilo v prihodnje smiselno tesneje povezati z drugimi dejavnostmi za spodbujanje branja, predvsem literarnimi večeri. Podrobnejši pregled demografskih podatkov in tudi eden izmed odgovorov na 5. anketno vprašanje pa izpostavljata področje, ki bi mu bilo v prihodnje vredno posvetiti več pozornosti: to je promocija projekta tako med obstoječimi obiskovalci knjižnice kot med potencialnimi uporabniki, ki v knjižnico ne zahajajo.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–52). Filozofska fakulteta.
- Bon, M. (2017). Razvoj bralne pismenosti – nova nacionalna strategija. V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov* (str. 235–249). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Cankarjeva knjižnica Vrhnika. (b. d.). *Dejavnosti in storitve*. <https://ckv.si/Odrasli/>
- Fras Popovič, S. (2017). Ali je branje res vrednota? Pa dajte no! Ne me zezat! V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov* (str. 17–20). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Grosman, M. (2003). Pomen branja za posameznika in širšo družbo. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 10–12). Mladinska knjiga.
- Gujtman, M. (2015). Vloga splošne knjižnice v razvoju bralne pismenosti. V M. Miklavčič in A. Barle Lakota (ur.), *Za dvig bralne pismenosti: zbornik prispevkov strokovnega tematskega razgovora na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport* (str. 59–62). Zavod RS za šolstvo. <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Za-dvig-digitalne-pismenosti/>
- Haramija, D. (2017). Bralna značka. V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov* (str. 250–263). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Haramija, D. in Vilar, P. (2017). Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga*, 44(98), 5–16.
- Jager, P. (2008). »Najbolj brane knjige« v slovenskih knjižnicah. *Knjižnica*, 52(2-3), 169–184.

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Knjižnica Antona Sovreta Hrastnik. (b. d.). *Hrastničani beremo 2020*.

<http://hra.sik.si/projekt/bralna-znacka-za-odrasle-hrastnicani-beremo/>

Knjižnica Črnomelj. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*.

<http://www.crn.sik.si/Priporo%C4%8Damo/bralna-znacka-za-odrasle.html>

Knjižnica Domžale. (2013). *Poslovno poročilo za l. 2012*. [http://www.knjiznica-](http://www.knjiznica-domzale.si/Portals/0/Dokumenti/Plani%20in%20poro%C4%8Dila/Poro%C4%8Dilo%20o%20delu%20Knji%C5%BEnice%20Dom%C5%BEale%20za%20leto%202012.pdf)

[domzale.si/Portals/0/Dokumenti/Plani%20in%20poro%C4%8Dila/Poro%C4%8Dilo%20o%20delu%20Knji%C5%BEnice%20Dom%C5%BEale%20za%20leto%202012.pdf](http://www.knjiznica-domzale.si/Portals/0/Dokumenti/Plani%20in%20poro%C4%8Dila/Poro%C4%8Dilo%20o%20delu%20Knji%C5%BEnice%20Dom%C5%BEale%20za%20leto%202012.pdf)

Knjižnica Domžale. (2018). *Letni plan Knjižnice Domžale za leto 2019-2020*.

http://www.knjiznica-domzale.si/Portals/0/plan%202019_%202020.pdf

Knjižnica Domžale. (2019). *Poročilo o delu Knjižnice Domžale za leto 2018*.

http://www.knjiznica-domzale.si/Portals/0/LETNO%20porocilo_2018_koncno.pdf

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič. (11. 9. 2020). *Bralna značka Knjiga, pojdi med*

Tržičane. <http://www.knjiznica-trzic.si/bralna-znacka-knjiga-pojdi-med-trzicane/>

Knjižnica Dravograd. (b. d.). *Korošci pa bukve beremo*. [http://www.knjiznica-](http://www.knjiznica-dravograd.si/index.php/projekti/korosci-pa-bukve-beremo)

[dravograd.si/index.php/projekti/korosci-pa-bukve-beremo](http://www.knjiznica-dravograd.si/index.php/projekti/korosci-pa-bukve-beremo)

Knjižnica Franca Ksavra Meška Ormož. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*.

<http://orm.sik.si/pages/dejavnosti/odrasli/bralna-znacka-za-odrasle.php>

Knjižnica Franceta Balantiča Kamnik. (8. 9. 2020). *Branje je iskanje 2020*.

<https://www.kam.sik.si/Novice/ArtMID/4437/ArticleID/8814/Branje-je-iskanje-2020>

Knjižnica Gornja Radgona. (b. d.). <http://www.lu-gradgona.si/>

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*. [https://www.knjiznica-](https://www.knjiznica-ptuj.si/spodbujamo-branje/bralna-znacka-za-odrasle/)

[ptuj.si/spodbujamo-branje/bralna-znacka-za-odrasle/](https://www.knjiznica-ptuj.si/spodbujamo-branje/bralna-znacka-za-odrasle/)

Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka. (b. d.). *Izobraževanje in bralna kultura*.

<https://www.knjiznica-skofjaloka.si/izobrazevanje/odrasli/>

Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica. (b. d.). <https://www.kjuc.si/>

Knjižnica Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*.

<https://www.kjv.si/gradivo/bralna-znacka-za-odrasle/>

Knjižnica Kočevje. (b. d.). *Aktivnosti za odrasle*. <https://www.knjiznica-kocevje.si/aktivnosti-za-odrasle/>

Knjižnica Krško. (b. d.). *Posavci beremo skupaj*. <https://www.knjiznica-krsko.si/dejavnosti-in-projekti/posavci-beremo-skupaj.html>

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Knjižnica Laško. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*. <https://www.knjiznica-lasko.si/bralna-znacka-za-odrasle/>

Knjižnica Lenart. (b. d.). <https://knjiznica-lenart.si/>

Knjižnica Lendava. (b. d.). *Bralna značka za odrasle 2020*. <https://www.kl-kl.si/knjiznica/bralna-znacka-za-odrasle-2020/>

Knjižnica Litija. (b. d.). <https://www.knjiznica-litija.si/>

Knjižnica Logatec. (b. d.). <https://www.log.sik.si/>

Knjižnica Miklova hiša Ribnica. (b. d.). <http://www.miklovahisa.si/#>

Knjižnica Mileta Klopčiča Zagorje ob Savi. (b. d.). *Beremo za gorami*. <http://www.zag.sik.si/dogodek10/>

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*. <https://www.nm.sik.si/si/odrasli/bralnaznacka/>

Knjižnica Pavla Golie Trebnje. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*. <http://www.tre.sik.si/dejavnosti/dejavnosti-za-odrasle/bralna-znacka-za-odrasle.html>

Knjižnica Rogaška Slatina. (b. d.). *Za odrasle*. <http://www.knjiznica-rogaska-slatina.si/dejavnosti/za-odrasle>

Knjižnica Šentjur. (b. d.). *Bralna značka*. <http://205.ablak.arnes.si/index.php/dejavnosti/bralna-znacka>

Knjižnica Šmarje pri Jelšah. (b. d.). <http://www.s-je.sik.si/>

Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje. (b. d.). *Beremo na kuolmkišti*. <http://www.kts-trbovlje.si/beremo-na-kuolmkisti/>

Knjižnica Velenje. (b. d.). *Bralna značka za odrasle*. <http://www.knjiznica-velenje.si/3172>

Ljudska knjižnica Metlika. (b. d.). *Bralna značka za odrasle in bralni klub v naši knjižnici*. http://www.knjiznica-metlika.si/content.php?sif_co=E5

Mariborska knjižnica. (b. d.). *Bralna značka za odrasle 2020*. <https://www.mb.sik.si/bralna-znacka-za-odrasle-2020.html>

Medobčinska splošna knjižnica Žalec. (b. d.). *Savinjčani beremo*. <https://www.zal.sik.si/projekti/savinjcani-beremo/>

Mestna knjižnica Grosuplje. (b. d.). <http://www.gro.sik.si/>

Mestna knjižnica Kranj. (b. d.). *Štirje letni časi branja*. <https://www.mkk.si/2019/04/01/stirje-letni-casi-branja-2/>

Mestna knjižnica Ljubljana. (b. d.). *Mesto bere*. <https://www.mklj.si/onas/projekti/item/21312-mesto-bere-zgodbe-iz-avstralije-in-oceanije-2019-2020>

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

- Možina, E. (2017). *Izbrani rezultati raziskave spretnosti odraslih v Sloveniji* [Predstavitev PPT]. https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/ook/PIAAC%20predstavitev%20NUK%2015032017_Mozina.pdf
- Novljan, S. (2005). Knjižničarstvo. V S. Rugelj (ur.), *Knjižna kultura* (str. 84–160). UMco.
- Novljan, S. (2008). Izključeni iz zagat bralne kulture. *Knjižnica* 52(4), 113–123.
- Občinska knjižnica Jesenice. (5. 10. 2020). *Ta veseli knjižni svet*. https://www.knjiznica-jesenice.si/news.php?mode=GetNews&news_id=890http://primorci.kcktolmin.si/
- Osrednja knjižnica Celje. (b. d.). *Z branjem do zvezd*. <https://www.knjiznica-celje.si/onas/projekti/z-branjem-do-zvezd>
- Osrednja knjižnica Mozirje. (b. d.). *Bralna značka*. http://www.knjiznica-mozirje.si/index.php?option=com_content&task=view&id=1237&Itemid=104
- Podbrežnik Vukmir, B. (2017). Povezanost kulturnih politik in bralne kulture v splošnih knjižnicah. V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov* (str. 112–126). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Rugelj, S. (2008). Najbolj brane knjige kot priložnost za branje manj branih knjig. *Knjižnica* 52(4), 125–129.
- Rugelj, S. (2014). *Bralna kultura in nakupovanje knjig v Republiki Sloveniji*. http://www.jakrs.si/fileadmin/datoteke/Nova_spletna_stran/Zaloznistvo/Raziskave_in_analize/UMCO__Bralna_kultura_in_nakupovanje_knjig_nov.pdf
- Splošna knjižnica Ljutomer. (b. d.). <http://www.knjiznica-ljutomer.si/knjiznica-7.html>
- Splošna knjižnica Slovenske Konjice. (b. d.). *Prireditve za odrasle – Prevetranja*. <https://www.knjiznica-slovenskekonjice.si/prireditve-za-odrasle-prevetravanja/>
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: za obdobje 2018–2028*. (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Tuma, T. in Urankar, T. (2011). Knjigajmo migajmo – je mogoče branje najstnikom prodati za zabavo? V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.), *Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje: zbornik referatov* (str. 105–119). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Vilar, P. (2017). *Proaktivna splošna knjižnica*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Vilar, P., Vodeb, G. in Bon, M. (2017). Proaktivna splošna knjižnica: slovenske splošne knjižnice, bralna pismenost in bralna kultura. V T. Bešter in D. Vovk (ur.),

Rode Teran, T., Projekt Bralna značka za odrasle v slovenskih splošnih knjižnicah: vpliv na bralno kulturo in bralno pismenost odraslih. Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Povezovanje, sodelovanje, skupnosti: ustvarimo državo bralcev: zbornik referatov (str. 174–217). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK in 92/2015.

Združenje slovenskih splošnih knjižnic. (b. d.). *Bralni klubi, značke in tekmovanja*.

<https://www.knjiznice.si/uporabniki/storitve/bralna-kultura-in-bralna-pismenost/bralni-klubi-znacke-in-tekmovanja/>

Priloga 1: Samoevalvacijska anketa ob zaključku projekta *Okusimo besedo*

Ob zaključku projekta OKUSIMO BESEDO smo za vas pripravili še kratko anketo, namenjeno izboljšanju naše storitve. Prosimo, da jo izpolnite in še danes oddate v za to pripravljeno škatlo. Ob vsaki trditvi obkrožite možnost, ki za vas najbolj velja.

1. Zaradi sodelovanja pri projektu *Okusimo besedo* več berem.

Se strinjam   Niti se strinjam niti se ne strinjam   Se ne strinjam

2. Zaradi sodelovanja pri projektu *Okusimo besedo* sem postal/-a zahtevnejši/-a bralec/-ka in pogosteje posegam po zahtevnejšem, bolj kakovostnem leposlovnem in stvarnem gradivu.

Se strinjam   Niti se strinjam niti se ne strinjam   Se ne strinjam

3. Kako pogosto izbirate gradivo na podlagi izbora, ki ga pripravi knjižnica (*Okusimo besedo*, tematske bralne značke, Knjižničarji priporočamo)?

Skoraj nikoli (samo za potrebe bralne značke)   Včasih   Skoraj vedno

4. Ali bi se (v okviru bralne značke) udeležili srečanja z avtorjem (ki je na seznamu)?

Verjetno da   Ne vem   Verjetno ne

5. Bi si želeli kaj spremeniti? Če da, kaj?